

Образложење теме

*предмет и циљ рада

У овом раду бавићемо се једним делом православне васељене у вртлогу вероисповедних формула XVII и XVIII века. Циљ рада јесте да спознамо која су вероисповедања постојала на простору Србије, у оно време подјармљене османским и хабзбуршким јармом.

*методе које ће се у истраживању примењивати

У раду ћемо се превасходно служити методом рада на тексту и историјско критичком методом.

*основне хипотезе од којих ће се полазити у истраживању

Приликом почетка истраживања почетна хипотеза биће ком народу је српски народ био приклоњен током XVII и XVIII века. Затим ћемо видети ко у том периоду учествује у богослужбеном животу српског народа. Следећа хипотеза биће ко Србима помаже у тешком историјском периоду, како у материјалном тако и у духовном смислу. Можда и најважнија ствар биће који ће списи доспети до свештенослужитеље и народ и коју ће веру исповедати у будућности.

*опис садржаја

Како би упознали само стање у Српској Цркви током XVII и XVIII века мораћемо да се осврнемо на историјска збивања која су се током ових векова одвијала на територији насељеној Србима, те утицала на живот српског народа и Српске Цркве. Стога ће се прво поглавље нашег мастер рада бавити световном историјом Срба током XVII и XVIII века. У другом поглављу даћемо увид у историју саме Српске Православне Цркве током XVII и XVIII века. Спознавши историјски контекст у којем тражимо одговор на постављену тему, даље ћемо се у трећем поглављу бавити тумачењем Никеоцариградског Символа вере у Законоправику Светог Саве,

у четвртом поглављу вероисповедањем у Србији током XVII века, а у петом поглављу вероисповедањем у Србији током XVIII века.

***очекивани резултати**

У будућим истраживањима најважнија ствар коју треба утврдити је да ли има сличности или мимоилажења у тзв. Атанасијевом вероисповедању у САНУ и Народној библиотеци са оригиналом. Такође треба истражити да ли има догматских разлика и одакле списи долазе.

***списак библиографије**

Извори:

Законоправило Светог Саве: Пријевод Сарајевског преписа, прев. Братство Манастира Добрунска Ријека. Добрунска Ријека: Издавачка кућа Митрополије добро-босанске „Дабар“, 2019.

Патријарх Пајсије. Сабрани списи, Стара српска књижевност у 24 књиге: Књига шеснаеста, прир. Ирена Грицкат и остали. Београд: Просвета, Српска књижевна задруга, 1993.

Литература:

Ђурић, Живојин и Стојадиновић Миша. Конституисање српске државности у XIX веку: Први део. Београд: Фондација „За српски народ и државу“, 2020.

Лукић, Никола. „Литургичко богословље Петра Могиле (1633-1646)“, Српска теологија данас 2016: Зборник радова са осмог годишњег симпозиона, уред. Радомир В. Поповић. Београд: Институт за теолошка истраживања Православног богословског факултета, 2017, 295-307.

Мирковић, Зоран. „Поводом 800 година аутокефалности Српске Православне Цркве“, Зборник радова са научног скупа „800 година аутокефалности Српске Православне Цркве“, уред. Душанка Јововић. Косовска Митровица: Правни факултет Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, 2020, 11-16.

Поповић, Радомир В. Појмовник црквене историје. Београд: Висока школа Академија Српске православне цркве за уметности и конзервацију, 2014.

Самарцић, Радован и остали. Историја српског народа, књига 3, том 1: Срби под туђинском влашћу 1537-1699. Београд: Српска књижевна задруга, 1993.

Самарцић, Радован и остали. Историја српског народа, књига 3, том 2: Срби под туђинском влашћу 1537-1699. Београд: Српска књижевна задруга, 1993.

Самарцић, Радован и остали. Историја српског народа, књига 4, том 1: Срби у XVIII веку. Београд: Српска књижевна задруга, 1986.

Станојевић, Глигор. Шћепан Мали. Београд: Српска академија наука, 1957.

Чаировић, Ивица. „Аутентичност преписа тзв. Атанасијевог вероисповедања у Србији у XVII и XVIII веку“, Богословље I (2015): 311-326.

Katić, Tatjana. Tursko osvajanje Srbije 1690. godine. Beograd: Centar za osmanističke studije, Srpski genealoški centar, 2012.

Schaff, Philip. Creeds of Christendom, with a History and Critical notes. Volume I: The History of Creeds. New York: Baker Books, 1984.

Siecienski, A. Edward. The Filioque: History of a Doctrinal Controversy. Oxford: Oxford University Press, 2010.

***апстракт (сажетак рада)**

Период који смо истраживали био је веома буран за српски народ и Српску Цркву. То је период потлачености од стране два царства – муслиманског Османског царства и римокатоличке Хабзбуршке монархије – која су оба, свако на свој начин, вршила притисак на Српску Цркву и користила српски народ као пионе у својим империјалистичким тежњама. Рат ова два царства у другој половини XVII века, познат као Бечки рат, неповратно ће променити судбину српског народа, а самим тим и Српске Цркве. Овај рат проузроковао је Велику сеобу Срба 1690. године, којим је тежиште српске националне територије померено на север. Такође је ова сеоба, као и Друга велика сеоба Срба 1737-1739. године, допринела цепању Српске Цркве на два дела – на Пећку патријаршију у Турској и Карловачку митрополију у Аустроугарској. Године 1766. ће Пећка патријаршија нестати, што је довело до нових подела и неприлика. С обзиром на тешку ситуацију у којој су се српски народ и Српска Црква нашли у XVII и XVIII веку, на ситуацију која је изискивала бригу о

основним егзистенцијалним питањима и борбу за сам опстанак народа и Цркве, не можемо очекивати превелику теолошку активност и бављење вероисповедним формулама, које су, појавом протестантизма у XVI веку, поново дошле у теолошку жижу Европе. Али ово не значи да је простор Србије био теолошка *tabula rasa* где се није могло срести ништа што наликује вероисповедању. Српска Црква, иако измучена кроз ратове, сеобе и притиске на унију са Римом, била је поприште и симболичких кретања општехришћанске теологије XVII и XVIII века. Пре свега, Српска Црква је још од свог оснивања у својим оквирима литургијски потврђивала Никеоцариградски Символ вере, као уосталом и све помесне Цркве Истока. Међутим, занимљиво је да је у оквиру Српске Цркве постојало и тумачење Символа вере које је саставио Свети Сава и унео га у Законоправило – канонски кодекс који је био и остао извор српског црквеног права још од оснивања Српске Цркве до данашњих дана. Законоправило се сигурно користило и у XVII и XVIII веку, а са њим и Савино тумачење Никеоцариградског Символа вере. У XVII веку имамо Посланицу папи Урбану Осмом коју је написао српски патријарх Пајсије Јањевац 1642. године. Средишњи део ове посланице има вероисповедну форму и у њему патријарх Пајсије објашњава православну веру, наглашујући да Српска Црква не може прихватити *Filioque*. Иако се не прихвата исхођење Светог Духа и од Оца и од Сина, посланица наглашава да Свети Дух „од Оца Сином излази“. Овакав теолошки став има своје упориште у патристичкој мисли, пре свега у пневматологији Григорија Ниског, који је учио да Свети Дух исходи из Оца, али „кроз Сина“. На простору Србије је у XVII и XVIII веку било присутно и тзв. Атанасијево вероисповедање. У питању је вероисповедна формула која је настала на Западу у V или VI веку и приписивала се Светом Атанасију Великом. Ово вероисповедање у српскословенском преводу налазимо у два рукописа – једној збирци настајалој крајем XVII и у XVIII веку која се чува у Архиву САНУ, као и у једном Псалтиру са последовањем насталом између 1725. и 1735. године који се чува у Народној библиотеци Србије. Оно што је занимљиво јесте да филиоквистички додатак, који се налази у оригиналном латинском тексту, није присутан у српскословенском преводу.

*кључне речи

Вероисповедање, Русија, Србија, црква, XVII век, XVIII век, Атанасијево вероисповедање

*CURRICULUM VITAE

Лични подаци:

Милош Ђорђевић

02.02.1997

Лесковац, Р. Србија

Лесковац

0691520112

millllloooooossss222@gmail.com

Образовање:

Средња школа- Богословија Светих Кирила и Методија у Нишу (2012-2017)

Факултет- Православни Богословски факултет у Београду (2017-2021)

(Богословско катихетски смер) Дипломирани теолог

Радно искуство:

Вероучитељ у Грделици од 2022 године